

PROFESOR DR. JOŽE DEMŠAR (1877—1980)

Zadnji dan maja se je izteklo bogato življenje asketskega profesorja dr. Jožeta Demšarja; že kar legendarni profesor je užival nedeljeno spoštovanje vsakogar, ki se je z njim kakorkoli srečal. Spoštovani pokojnik sodi v vrste tiste družbe, iz katere so izšli ustanovitelji loškega muzeja in zato vsekakor zasluži, da se ga spomnimo tudi v Loških razgledih, ki so mu izkazali pozornost tudi ob njegovem visokem življenjskem jubileju, ko je 1977 obhajal razmeroma čil in svež svojo stoletnico (prim. LR 24/1977, str. 280—281). S tem se LR pridružuje vrsti javnih občil, ki so se častiljivega pokojnika spominjali ob zadjem slovesu

in ki so ga vsi brez razlike označevali kot izrednega človeka, posebej dobro.

Spoštovani pokojnik je bil po rodu sin loške pokrajine. Po očetovi strani poteka njegov rod iz Gornje Žetine, zadnjega zaselka pod Blegošem, kjer omenjajo viri od 1921 dalje štiri grunte, ki so se obdržali stoletja. Ko so se proti koncu srednjega in v začetku novega veka začela postopoma ustvarjati rodbinska imena, naletimo že v prvem podrobnejšem urbarju iz leta 1501 pri dveh ondotnih gruntarjih na priimek Demšar; v začetku 17. stol. srečamo v Gornji Žetini še tretjega gruntarja s tem priimkom. Očetovi predniki pokojnega dr. Demšarja so se z gorskega zaselka preselili v Škofjo Loko. Po materini strani pa poteka njegov rod iz Selške doline; njegova mati se je pisala Koblar in je bila sorodnica člana loškega profesorskega čeha pokojnega akademika prof. dr. Franceta Koblarja.

Pokojnik je maturiral 1895 na gimnaziji v Ljubljani, edini, ki jo je premoglo takrat naše glavno mesto. Gimnazijsko poslopje je stalo na prostoru, kjer je sedaj živilski trg. Na velikonočno nedeljo 1895 je Ljubljano zamajal potres! Pokojnik mi je večkrat pripovedoval, da so po tej katastrofi imeli reden pouk le osmošolci, ki so v drugi polovici julija maturirali. Po maturi se je abiturient Demšar vpisal v bogoslovje in 1899 je v šentjacobski cerkvi v Škofji Loki pel novo mašo.

Vse svoje dolgo življenje je pokojnik posvetil pedagoškemu poklicu, na katerega se je temeljito pripravil. Že leta 1906 je promoviral na dunajski univerzi za doktorja teologije. Leto dni prej je nastopil profesorsko službo na škofijski gimnaziji v Št. Vidu nad Ljubljano. Tam je deloval do 1914, ko ga je pot zanesla v Ljubljano, kjer je živel vse do smrti. Ob izbruhu vojne je sicer prevzel službo profesorja na učiteljskišči v Ljubljani, še vedno pa je pomagal reševati kadrovske zadrege na šentiviški gimnaziji. Navzlic polni zaposlitvi v Ljubljani je v voj-

Prof. dr. J. Demšar kot stoletnik

nih letih pešačil v Št. Vid, kjer je nesebično stal ob strani škofijski gimnaziji, ki so jo pestile mnoge težave. V tistih letih sem imel kot dijak srečo, da sem po bliže spoznal izredne pedagoške sposobnosti blagega profesorja, svojega sorodnika, ki mi je bil dve leti učitelj verouka. Ni bil zahteven, toda snov je znal tako življenjskem podajati, da se njegovih ur še danes s hvaležnostjo spominjam.

Pokojnik je bil srečen v svojem poklicu, zato ga je tembolj prizadela krivica, ko ga je režim 1932 predčasno — kmaj petinpetdesetletnega upokojil. Kot upokojenec brez pokoja je sredi neumornega dela preživel še skoraj pol stoletja. Na uršulinskem učiteljskišču v Ljubljani je prevzel ravnateljsko mesto, ki ga je vodil vse do 1945, ko je bila uršulinska šola ukinjena. Istočasno se je predajal teološki fakulteti, kjer je že 1920 prevzel predavanja iz pedagogike in katehetike. Tudi na tem položaju je hotel postaviti celega človeka. Tako se je v tistih letih vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je poslušal predavanja iz filozofije, pedagogike in zgodovine. Takrat naju je življenje kar močno zblizžalo. Kot študent sem dobil pri njem streho, istočasno naju je družil tudi študij zgodovine pri prof. Ljudmilu Hauptmannu; skupaj sva hodila na njegova predavanja in se udeleževala njegovega seminarja. Študij na filozofski fakulteti je dr. Demšar zaključil 1926, ko je dosegel svoj drugi doktorat. Oborožen s temeljitim znanjem je teološki fakulteti ostal zvest vse do svojega oseminosemdesetega leta, za kar se mu je fakulteta oddolžila, da ga je 1965 proglasila za svojega častnega doktorja. Navzlic visokim letom pa trikratni doktor ni iskal miru; še naprej je ostal zvest zlasti šentpeterski cerkvi, kjer je ves izgoreval v dušno-pastirskem delu.

Vse dolgo življenje je bil pokojnik mož vztrajnega dela, poln srčne dobrote, ki se

je vsega razdajal za svojega bližnjega, in levica ni nikdar vedela, kaj dela desnica. Živel je asketsko — štirideset let ni pokusil alkohola — vendar je bil hkrati zelo življenjski in izredno prijeten sogovornik. Zlasti so mi živi spomini na najine skupne pohode na Triglav, ko sva nekakrat pred zadnjo vojno skupaj ubirala triglavske strmine.

Skromen, kot je pokojni dr. Demšar vedno bil, je doživljal vrsto svojih življenjskih jubilejev v popolni tišini. Nihče ni vedel za njegov srebrni, zlati in biserni mašniški jubilej. Šele v zadnjih letih profesor ni mogel več zatajiti visokih jubilejev. Nerad je privolil v proslavljanje raznih obletnic. Zadnje jubilejno srečanje je bilo lani, ko je častitljivi starček obhajal izreden jubilej, osemdesetletnico duhovništva. Ob visokih jubilejih je bil skromni profesor deležen velike pozornosti slovenskega javnega življenja. Ob stoletnem jubileju ga je predsednik SFRJ Josip Broz-Tito odlikoval z visokim redom zaslug za narod z zlato zvezdo. V tistih dneh je profesorja mimo drugih predstavnikov oblasti obiskal Edvard Kardelj, ki mu je bil jubilar pred pol stoletja profesor na učiteljskišču. V živahnem razgovoru sta obujala spomine iz pred petdesetih let, ki so bili tako živi, kakor da bi se srečala zadnjič šele pred kratkim.

Ugled pokojnega profesorja je prišel v javnosti do pravega izraza ob njegovi smrti. O pokojnem je pisalo naše časopisje, sožalne brzojavke so poslali visoki predstavniki javnega in družbenega življenja. Nepretrgane množice so pokojnika obiskovale ob mrtvaškem odru in ga spremile pri pogrebnih svečanostih. Pri odprtem grobu se je od pokojnika poslovil njegov učenec — član predsedstva SZDL Franc Kimovec-Ziga, ki se je zahvalil svojemu profesorju za nesebično delo ob služenju za srečo delovnega človeka.

Pavle Blaznik

V SPOMIN IVA PLESTENJAKA

Dne 21. julija 1980 se je iztekla dokaj ravna, mirna, lepa umetniška življenjska pot Iva Plestenjaka.

Rodil se je 27. decembra 1904 v Ljubljani. Njegov oče je bil delavec tobačne

tovarne. Ivan je imel tri brate — Toneta, Karla in Viktorja in dve sestri. Karel je bil po vojni ravnatelj Loškega muzeja. Ivan je končal srednjo šolo v Ljubljani in tečaj o bančništvu. Zaposlil se je pri